

A sérelemdíj megjelenésének lehetséges hatásai a munkaiügyi ítélkezésre

I. Bevezető gondolatok

A munkajogi és polgári jogi szabályozás között mindig is sajátos kapcsolat állt fenn¹, legalábbis azóta, amióta egyáltalán beszélhetünk önálló munkajogi joganyagról, jogterületről.² Bár a szabályozás önállósága, különállósága megkérdőjelezhető a magyar jogrendszerben is, vitathatatlan, hogy a két jogterületre nem lehet egységesen, bármiféle differenciálás nélkül tekinteni, ennek legfőbb oka pedig a szabályozott jogviszonyok eltérő jellege. Látni kell ugyanis, hogy a munkajogviszonyban – annak megkérdőjelezhetetlen magánjogiasítása és rugalmasítása mellett³ – napjainkban is az a sajátos, statikusan hierarchikus struktúra jellemző, ami a klasszikus munkaviszonyokat jellemzi, nevezetesen a munkáltató munkavállaló feletti hatalma, ebből fakadó többletjogai. Következésképpen a jogviszony tartalmának alapvető karakterisztikája nem lehet átfedésben a klasszikus magánjogi, vagyis polgári jogi jogviszonyokkal, hiszen azokat a felek mellérendeltsége, nem pedig alá-fölérendeltsége jellemzi.⁴ Márpedig ez az alapvető különbség mindenképpen indokolja az önálló szabályozás és joggyakorlat létét.

Ennek ellenére természetesen nem kérdőjelezhető meg az sem, hogy a munkajogviszonyok belső logikája, illetőleg a jogviszony számos eleme – legfőképpen a munkaszerződés és annak egyes kérdései – nem különböznek érdemben a polgári jortól, vagyis azt a sajátosságot lehet

---

* Sipka Péter, egyetemi tanársegéd, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Agrárjogi, Környezetjogi és Munkajogi Tanszék, Debrecen

** Zaccaria Márton Leó, egyetemi tanársegéd, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Agrárjogi, Környezetjogi és Munkajogi Tanszék, Debrecen

¹ Kenderes György: *A munkajogi és polgári jogi szabályozás viszonyának egyes alapkérdései*, Jogtudományi Közlöny, 2001. 2. szám 113-120.

² Radnay József: *Munkajog*. Szent István Társulat, Budapest, 2009, 29-40.

³ Kiss György: *Új foglalkoztatási módszerek a munkajog határán – az atipikus foglalkoztatástól a szerződési típusválasztási kényszer versus típusválasztási szabadság problematikájáig*”, Magyar Jog 2007. 1. szám, 1-14.

⁴ Kiss György: *Munkajog*, Osiris Kiadó, Budapest, 2005, 93-94.

felfedezni, hogy bár a jogviszonyok jellege markánsan különbözik egymástól a jogviszony alanyaira és tárgyra⁵ tekintettel, mégis számos olyan jogintézményt lehet nevesíteni, melyek szabályozása minimális eltérésekkel ugyan, de lényegében parallel módon képzelhető el a munkajogi és polgári jogi szabályanyag vonatkozásában. Ez annak ellenére igaz, hogy a 2012-ben kezdődött magyar munkajogi reform előtt törvényben deklarált formában ez valójában elképzelhetetlen lett volna, bár a bírói gyakorlat ezirányú törekvései tisztán kivehetők voltak korábban is.⁶

Ilyen jogintézménynek tekinthetők az általános magatartási követelményekben – alapelvekben – kimondott normák jelentős része,⁷ a szerződés létrehozása, a jognyilatkozatok megtétele, az elévülés, az érvénytelenség, a jogviszony megszüntetésének bizonyos vonatkozásai, az elállás alkalmazása, és a jelen tanulmány tárgyát képező kártérítési jog, legyen szó annak vagyoni vagy nem vagyoni formájáról. Ebből következően a minimális eltéréssel, de mindenképpen azonos szellemiség mentén szabályozandó kérdésekre és a polgári jog és a munkajog komoly előzményekre visszavezethető „rokonságára”⁸ tekintettel a munka törvénykönyvéről szóló 2012. I. törvény (a továbbiakban: Mt.) jelentőség-teljes előrelépést tett ezen az úton, ugyanis a jogalkotó a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvényt (a továbbiakban: Ptk.), illetve a 2014. március 15-én hatályba lépett 2013. évi V. törvényt (a továbbiakban: új Ptk.) az Mt. háttérjogszabályává tette, vagyis számos kérdésben az Mt. rendelkezésének hiányában a Ptk. szabályait kell alkalmazni,

---

⁵ Díjazás ellenében történő munkavégzés.

⁶ Prugberger Tamás: *Európai és magyar összehasonlító munka- és közszolgálati jog*, CompLex Kiadó, Budapest, 2006, 43-48.

⁷ Tipikusan a polgári jogi eredetűek, így az általában elvárhatósági klauzula, a joggal való visszaélés tilalma, a jóhiszeműség és tisztesség követelménye, az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség, a személyiségi jogok védelme, de akár az az újonnan megfogalmazott szabály is, amely a Ptk-t alapul véve kimondja, hogy felróható magatartására senki sem hivatkozhat előnyök szerzése céljából (6. § (1) bekezdés 2. fordulat), vagy az utaló magatartás-jellegű szabály is (6. § (2) bekezdés 2. fordulat). Értelemszerűen ezek mellett számos olyan alapelv is jellemzi a munkajogot – egyenlő bánásmód követelménye, a munkáltató jogos gazdasági érdekének védelme, titoktartási kötelezettség, ellenőrzési jog –, amelyek nem feleltethetők meg polgári jogi alapelveknek, de tisztán látszik, hogy az általános magatartási követelmények jelentős része és elméleti alapja a polgári jogból származik.

⁸ Radnay József: *A munkaszerződés és a munkaviszony egyes kérdései*, Gazdaság és Jog, 2006. 9. szám, 19-21.

mintegy kiegészítve a munkaügyi jogalkalmazást a polgári jogi szabályokkal.⁹ Ebből következően szükséges megvizsgálni, hogy a hamarosan hatályba lépő új Ptk. bizonyos rendelkezései milyen módon hathatnak ki az Mt-re, tekintve, hogy sok vonatkozásban maga a Ptk. is új szabályokat tartalmaz, vagyis nem lehet egyértelműen úgy tekinteni az egyes kérdésekre, mint a korábbi polgári jogi előzmények „folytatására”, sokkal inkább új szemléletet tükröznek, vagyis mind a jogalkotó és a jogalkalmazó, mind a jogtudomány részéről új hozzáállást követelnek meg. A kártérítési jogot is számos ponton érinti ez a változás, de a leglényegesebbnek a kártérítési joggal immáron csak indirekt módon összefüggő sérelemdíj jogintézménye az, ami mindenképpen elemzést igényel, főként úgy, hogy a jogalkotó a T/12824. számú törvényjavaslat 9. § (1) bekezdése értelmében nem a kárfelelősség körében rendelkezik róla, hanem a személyiségi jogok védelme kapcsán, így az Mt. Ptk-ra visszautaló szabálya is változik, és ez dogmatikai és gyakorlati kérdéseket egyaránt felvet.

II. A nem vagyoni kár dogmatikája és fejlődése a magyar magánjogban

A nem vagyoni kár a XIX. századtól kezdődően jelent meg a polgári jog szabályozási területén.¹⁰ Grosschmid Béni a századfordulón még úgy fogalmaz, hogy „Szabályként a kártérítési kötelezettség csakis a vagyonszerű sérelem jóvátételére terjed ki. Az ellenkezőt épp ezért egy általános érvtől eltérő szűkebb vagy tágabb körű kivételek gyanánt kell felfognunk”¹¹ Szladits ehhez képest kimondja: „A testi sértéssel járó fájdalmat, a becsület, a művészi vagy üzleti hírnév stb. megsértését nem lehet vagyonsökkenésben kifejezni: t.i. az erkölcsi vagy személyiségi érdekek megsértésének esetei...ilyen esetekben a sértett a sértésért elégtételt kap, és ezzel annak elviselése könnyebbé válik számára. Ez az ún. nem vagyoni (vagy erkölcsi) kártérítés.”¹²

---

⁹ E mellett nem elhanyagolható az a tény sem, hogy a Ptk. háttérjogszabályi jellege egyúttal hosszú távon általános szemléletváltást, de annak finomodását, módosulását rövidtávon is magával fogja hozni várhatóan.

¹⁰ Fézer Tamás: *A nem vagyoni kártérítés kérdései a hazai jogalkalmazásban*, 2003. november 6.-i Doktoranduszok Fórumán elhangzott előadások szerkesztett kötete, Novotni Alapítvány, Miskolc, 2003, 113.

¹¹ Grosschmid Béni: *Fejezetek kötelmi jogunk köréből*, I. köt. Budapest, 1901, 765.

¹² Szladits Károly: *A magyar magánjog vázlat II. rész*, Budapest, Grill Károly Könyvkiadó vállalata, 1933, 73.

Marton Géza a polgári jogi szankció két formáját ismerteti: az egyik az ún. „restitutív” szankció, amely a helyreállítást szolgálja, míg a másik a „represszív” szankció lényegi elemét annak büntető jellegében lehet megragadni.¹³ Lábady Tamás álláspontja szerint a nem vagyoni kár specifikusan személyiségi jogsértésen alapuló kötelezettséget feltételez, amiből következően elválaszthatatlanul kapcsolódik a személyhez fűződő jogokhoz.¹⁴ Ugyanakkor azt is látnunk kell, hogy – szintén Lábady szavaival élve – a nem vagyoni kár „fogalmi képtelenség”, aminek az ellentmondásaitól csak jogi fikcióval szabadulhatunk.¹⁵ A fikciót az jelenti, hogy olyan sérelmet egyensúlyoz ki a jog, amelynek az értéke körülbelül egyenértékű másnemű előnyt nyújt.¹⁶ Ugyanezt fogalmazza meg Petrik Ferenc, amikor felteszi a kérdést „És egyáltalán: beszélhetünk-e kárról?”¹⁷ Ha az intézményt funkcionális aspektusból vizsgáljuk – írja Lábady – akkor célja a személyiségi jogsértésért járó elégtétel, melyben az állam szolidaritása jut kifejezésre a sérelmet szenvedett mellett, illetve reparációja a sérelem okozójával szemben.¹⁸ Ezzel némiképp ellentétes Bárdos Péter álláspontja, aki szerint a nem vagyoni kártérítés célja nem lehet sem a reparáció, sem pedig a kompenzáció, kizárólag egyfajta jog által közvetített arányos jóvátétel, amelynek alanya kizárólag természetes személy lehet.¹⁹

A nem vagyoni kár iránti felelősség első tételes szabályozására az 1914 évi XIV. törvénycikkben, a sajtótörvényben került sor, amely lehetővé tette a sajtóközleménnyel okozott kár esetén a vagyoni kár mellett nem vagyoni sérelemért történő pénzbeli elégtételt. A törvény 39.§ szerint „a sértett a sajtóbeli közleménnyel okozott vagyoni kárának megtérítésén felül nem vagyoni káráért is megfelelő pénzbeli elégtételt követelhet, amennyiben az - tekintettel az eset körülményeire - a méltányos-

---

¹³ Marton Géza: A polgári jogi felelősség, Budapest, Triorg Kft., 1992, 24.

¹⁴ Lábady Tamás: *A nem vagyoni kártérítés újabb bírói gyakorlata*, Budapest, ELTE Jogi Továbbképző Intézet, 1992, 30.

¹⁵ Lábady i.m. 31.

¹⁶ Lábady Tamás i.m. 33.

¹⁷ Idézi: Ifj. Lomniczi Zoltán-GAZSÓ Balázs László: *A nem vagyoni kártérítéssel kapcsolatos perek legújabb tendenciái*, Oriold és Társai kiadó, Budapest, 2011, 7.

¹⁸ Marton Géza: *Kártérítési kötelek jogellenes magatartásból* IV. 782., idézi: Lábady i.m. 32.

¹⁹ Pataky Tibor: *A nem vagyoni kártérítés szabályozása és bírói gyakorlata – Beszámoló a Magyar Jogászegylet Biztosítási Szekciója 2008. június 6-án tartott üléséről*, Biztosítási Szemle, Budapest, 3.

ságnak megfelel.” A jogszabály szerint a nem vagyoni kárért járó elégtétellel összegét a bíróság az összes körülményt, különösen az érdekelt felek vagyoni viszonyait is figyelembe véve belátása szerint állapítja meg.

Ehhez kapcsolódik a becsület védelméről szóló 1914. évi XLI. törvénycikk, amely kiterjesztette védelmet a nem sajtó útján elkövetett magatartásokra is. A jogalkotás következetes volt a további kapcsolódó jogszabályokban (szerzői jogi törvény – 1921. évi LIV törvénycikk, tisztességtelen versenyről szóló 1923. évi V. törvénycikk), melyek ismerték a nem vagyoni kártérítés fogalmát. Az 1928-as Magánjogi törvényjavaslat 1114§-a szerint aki szándékosan vagy súlyos gondatlanságból elkövetett tiltott cselekmény vagy ekként elkövetett kötelességsértés miatt kártérítésre kötelezett, amennyiben – tekintettel az eset összes körülményeire – a méltányosság megkívánja, a károsult nem vagyoni káráért is megfelelő pénzbeli kártérítéssel – elégtétellel – tartozik.

A nem vagyoni kár történeti fejlődése megtorpant a Legfelsőbb Bíróság 1953-as III. sz. elvi döntése nyomán, amely megszüntette a nem vagyoni kártérítés intézményét arra hivatkozással, hogy a szocialista életviszonyok között az erkölcsi értékek nem válthatóak pénzre. Ezt a nyilvánvalóan méltánytalan helyzetet a joggyakorlat az úgynevezett „általános kártérítés” kiterjesztő értelmezésével próbálta kompenzálni.²⁰ A tisztázatlan jogi környezetet az 1977. évi IV. törvény rendezte, amely a Ptk. 354.§-ban helyezte el a nem vagyoni károk szabályait. Ezt egészítette ki a Legfelsőbb Bíróság 16. számú irányelve, amely elsősorban a testi sérülésekre, illetőleg az egészségromlást eredményező káreseményekre fókuszált, némiképp mellőzve a személyiségi jogi védelmet. Az irányelvet a Legfelsőbb Bíróság 21. sz. irányelve helyezte hatályon kívül azzal, hogy lehetőséget kíván biztosítani a „személyiség minden oldalú védelmét és az erkölcsi értéket” vizsgáló bírói gyakorlat kialakítására.

Az ennek alapját képező jogirodalomban kialakult az a nézet, hogy a nem vagyoni kártérítés során érvényesülnie kell a polgári jogi felelősség szabályainak,²¹ azaz a nem vagyoni kártérítési felelősség megállapításánál a polgári jogi szabályok szerint négy feltételnek kell fennállnia: a kár bekövetkeztenek, a jogellenes magatartásnak, a felróhatóságnak és az okozati összefüggésnek.²² Míg azonban a vagyoni kár

---

²⁰ Kertész István: *Vagyoni kárpótlás nem vagyoni kárért*, Jogtudományi Közlöny, 1958. 3. szám 90.

²¹ Törő Károly: *Személyiségvédelem a polgári jogban*, Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 141.

²² Petrik Ferenc: *A személyiségi jog védelme, A sajtó-helyreigazítás*, HVG-ORAC,

esetében a jogellenesség – ha a törvény kivételt nem tesz – a kár okozásából következik,²³ addig a nem vagyoni kár esetében a kárból nem lehet a jogellenességre következtetni.²⁴ A nem vagyoni kártérítés esetében a jogellenesség alapja az, hogy „a törvény a személyek személyhez fűződő jogait is – vagyoni jogaikkal egy sorban – védelem alá helyezi, s mindenkit arra kötelez, hogy a személyhez fűződő jogokat tiszteletben tartsa.”²⁵ Ebből következően – Petrik Ferenc szavaival élve – „csak az a magatartás keletkeztet nem vagyoni kárpótlás iránti igényt, ami jogellenes, tehát ami személyhez fűződő jogot sért”.²⁶

A joggyakorlatot a legmélyrehatóbban a 34/1992. (VI. 1.) AB határozat befolyásolta, amely a törvényi kötöttségeket lényegében megszüntetve indokolásával megteremtette a nem vagyoni kártérítés megítélésének modern alapjait.²⁷ A határozat rendelkező részében az AB megállapította, hogy a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 354. §-ának: „...ha a károkozás a károsultnak a társadalmi életben való részvételét, vagy egyébként életét tartósan vagy súlyosan megnehezíti, illetőleg a jogi személynek a gazdasági forgalomban való részvételét hátrányosan befolyásolja.” szövegrészében foglalt rendelkezés alkotmányellenes, ezért azt megsemmisítette. A részbeni megsemmisítés folytán a törvény 354. §-a a következő szöveggel maradt hatályban: "A károkozó köteles megtéríteni a károsult nem vagyoni kárát." Az Alkotmánybíróság megállapította továbbá, hogy a Munka Törvénykönyvről szóló 1992. évi XXII. törvény 177. § (2) bekezdésének "...azzal összefüggésben merül fel, hogy a károkozás nyomán a munkavállaló társadalmi életben való részvétele vagy egyébként élete tartósan vagy súlyosan megnehezül" szövegrészében foglalt rendelkezés alkotmányellenes, ezért azt megsemmisíti. A részbeni megsemmisítés folytán a törvény 177. § (2) bekezdése a következő szöveggel lép hatályba: "Meg kell téríteni a munkavállalónak azt a kárát is, amely nem vagyoni kár."

A határozat indokolásában az AB megállapította, hogy a nem vagyoni kártérítés intézménye a személyiséget ért sérelmek esetére rendelt

---

Budapest, 2001, 201.

²³ *Eörsi Gyula: A polgári jogi kártérítési felelősség kézikönyve*, KJK Kiadó, Budapest, 1966, 108.

²⁴ *Petrik Ferenc: Nem vagyoni kárpótlás: a személyiségvédelem általános és feltétlen eszköze*, Magyar Jog, 1991. 6. szám, 338.

²⁵ *Petrik Ferenc: A törvényszerkesztő dilemmái III*, Magyar Jog, 1978. 3. szám, 235.

²⁶ *Petrik: Nem vagyoni kárpótlás, i.m.* 338.

²⁷ *Fézer Tamás: A nem vagyoni kártérítés kérdései a hazai jogalkalmazásban, i.m.* 113.

polgári jogi jogvédelmi eszköz. Így az Alkotmánybíróság értelmezésében is a nem vagyoni kártérítés alkalmazásának feltétele, az erre vonatkozó igény jogalapja valamely személyiségi jog megsértése.²⁸ Mindezek mellett a határozat tartalmazza azt is, hogy a nem vagyoni kártérítés követhetőségét a korábbi szabályozás a jogsértés következményei szerint differenciálta, azaz a személyek személyhez fűződő jogait csak a jogsértés hatása szerint részesítette védelemben, és a nem vagyoni kártérítést a súlyosabb esetekre korlátozta, amely önkényes megszorítást eredményezett. Fontos pontja a döntésnek az a megállapítás, hogy a kár nagysága, de maga a személyiséget ért kár bekövetkezte is becslésen alapul, amelynek objektív mércéje nincs, s amelyet éppen ezért a jogi szabályozásban alkotmányosan nem lehet a következményekhez igazítani. Ebben egyedül a bíróságok józanságának, személyes elkötelezettségének és mértéktartásának lehet meghatározó szerepe.²⁹ A jogintézmény a kártérítési jogon belül – az AB álláspontja szerint - nem értelmezhető, mivel ezen esetekben nincs vagyoni kár, és ezért nem lehet szó "teljes", illetőleg "nem teljes" kártérítésről sem. A jogellenesség alapja ennél fogva itt nem is a károkozás, hanem a személyhez fűződő jogsértés.

Összességében megállapítható, hogy hatályos jogunkban az 1992-es AB határozat jelölte ki azokat a jogi kereteket, amelyek a nem vagyoni kártérítési gyakorlata számára igazodást jelentenek. A Ptk. szabályaiból az is megállapítható, hogy a nem vagyoni kártérítés a polgári jogban nem külön felelősségi tényállás³⁰, hanem a személyhez fűződő jogok megsértéséért járó felelősségi alakzat, amelyben a jogellenesség a személyhez fűződő valamely jog megsértésében áll.³¹

Ezen feltételek közül kétségtelenül a kár fogalma az, amit a nem vagyoni kártérítés kapcsán vizsgálni szükséges. A polgári jogi irodalom ebben a kérdésben számos megközelítést alkalmazott, a következő szempontokból vizsgálva a kérdést: a nem vagyoni kár felmerülése általában három területen figyelhető meg: testi épség és egészség megsértése, más személyiségi jogok elleni támadás, valamint a gazdasági forga-

---

²⁸ V.ö.: Fézer: *A nem vagyoni kártérítés kérdései...*, i.m. 118.

²⁹ V.ö.: Tálné Molnár Erika: *A munkáltató kártérítési felelőssége*, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2009, 259-297.

³⁰ V.ö.: Törő Károly: *A nem vagyoni kártérítés gyakorlati kérdései*, Magyar Jog, 1992. 8. szám, 449-454.

³¹ B.F.: *A nem vagyoni kár megtérítése*, Cégvezetés, 2007. 12. szám-2008. 1. szám, 131.

lomban való részvétel jogsértő befolyásolásának hatásaként.³²A fizikai értelemben vett tényleges sérülés körébe beletartozik a baleset során keletkezett sérülés, az ezzel összefüggő esztétikai sérelem, életminőség-változás, bizonyos társadalmi vagy mindennapi élet örömeitől való el-esés is. Itt a munkajogi szabályozás nem vet fel különösebb problémát, hiszen az ilyen sérüléssel kapcsolatban bekövetkezett károk esetén a munkáltató objektív és teljes körű kártérítési felelőssége érvényesül.

A személyiségi jog vonatkozásában széles körű a károkozó magatartások köre, minden olyan beletartozik ebbe a körbe, aminek eredménye a személyiségi jog megsértése és az ebből következő kár. A később bemutatandó ítéletek alapján már most megállapítható, hogy ezen ügycsoport vonatkozásában a munkajogi ítélkezési gyakorlat kiterjesztő értelmezést követ. A harmadik csoportba azon esetek tartoznak, amelyek a gazdasági forgalomban való részvételt befolyásolják. Az ide kapcsolható cselekmények azért érdekesek, mert egyes szerzők szerint ennek károsultja nemcsak természetes személy lehet, hanem a gazdasági jogban részt vevő jogi személy is.³³

A bírói gyakorlat a nem vagyoni kár, illetőleg hátrány alatt a társadalmi életben bekövetkezett károsulti ellehetetlenülést, az emberi személyiség testi vagy lelki életminőségének hátrányos megváltozását érti.³⁴ Ennek körében az vizsgálendő, hogy az adott (peresített) magatartás mennyire eredményezte a károsult vonatkozásában a kedvezőtlen értékítélet kialakulását, illetőleg mennyiben módosította a társadalmi megítélésére.³⁵

A fentebb említett négy kárelem közül a jogellenesség és a felróhatóság bizonyítása különösebb gondot nem okoz, azonban a nem vagyoni hátrány fogalma kapcsán, illetőleg az okozati összefüggés körében találhatunk nézetkülönbségeket,³⁶ mely során a bíróságok több esetben – némiképp szembehelyezkedve az AB határozat szellemiségével – az intézmény kártérítési jellegét hangsúlyozták. A Legfelsőbb Bíróság már korábban kimondta azt, hogy a kártérítési igény vagyoni jogi jellegén nem változtat az, hogy érvényesítése személyhez fűződő jog megsértésén

---

³² Zoltán Ödön: *A nem vagyoni kár megtérítéséről*, Magyar Jog, 1991. 9. szám, 531.

³³ Zoltán i.m. 532.

³⁴ Kiss Tibor: *Nem vagyoni kártérítés vagy sérelemdíj*, Jogtudományi Közlöny, 2007. 4. szám, 167.

³⁵ Havasi Péter: *A nem vagyoni kár bírósági gyakorlat*, Gazdaság és Jog, 2002. 1. szám, 13.

³⁶ Kiss: *Nem vagyoni... i.m.* 168.

alapul,³⁷ azonban önmagában a kártérítés feltételeként nem elegendő a személyhez fűződő jog megsértése, hanem arra is szükség van, hogy a jogsértéssel összefüggésben, annak következményeként a sértett személynél bekövetkezzen valamilyen hátrányos helyzet.³⁸ Ez tehát azt jelenti, hogy bár az AB határozat fényében elvileg elegendő a károsultnak a jogsértés tényét bizonyítania, azonban a bíróságok ehhez többletként megkövetelték valamilyen konkrét hátrány bizonyítását. Ettől a bíró akkor térhet el, ha a hátrány köztudomású.³⁹

A köztudomású tényeken a bírói gyakorlat olyan tényeket ért, amelyek valójában bármely személyhez fűződő jog megsértése esetén irányadók lehetnek, azaz ha a jogellenes magatartás bizonyításra került, úgy – mint köztudomású tény – elfogadható az, hogy a sérelmet szenvedtet nem vagyoni kár érte, amely nem vagyoni kártérítéssel orvosolható⁴⁰. A 2000. év végére kikristályosodott gyakorlat szerint a nem vagyoni kártérítésre a jogosult akkor tarthat igényt, ha bizonyítani tudja, hogy a jogellenes magatartás által okozati összefüggésben olyan hátrány érte, amelynek csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez a nem vagyoni kártérítés megítélése indokolt.⁴¹

A Polgári Törvénykönyv rekodifikációja során felmerült a – a gyakorlat által is szorgalmazott⁴² - nem vagyoni kártérítés intézményének felülvizsgálata és a jogintézmény tartalmi megújításának szükségessége.⁴³ Ennek eredményeképpen az új Ptk. a jogintézményt átalakítva a második könyvben (Az ember mint jogalany) a személyiségi jogok megsértésének szankciói között helyezte el a szabályozást. A törvény kimondja a személyiségi jogok általános védelmét,⁴⁴ és a XII. címben részletezi a személyiségi jogok megsértésének szankcióit. A törvény ismeri a felróhatóságtól független szankciókat,⁴⁵ amelyek kapcsán az

---

³⁷ BH 1991.476.

³⁸ Pfv. 20895/2000/3 sz. döntés.

³⁹ Horeczky Károly: *A nem vagyoni kártérítés jogintézménye*, Gazdaság és Jog, 1996. 2. szám, 15.

⁴⁰ Kiss Tibor: *Nem vagyoni... i.m.* 169.

⁴¹ Lásd pl.: Pfv.IV.20.895/2000, Pfv.22.955/1994., Pfv.III.20.403/1995, stb.

⁴² Pl.: Lábady TAMÁS: *A deliktualis felelősség változásáról és ennek a polgári jogi kodifikációra gyakorolt hatásáról*, Jura, 2002/1 szám 76.

⁴³ Vékás Lajos: *Sérelemdíj – Fájdalomdíj: Gondolatok az új Ptk. reformjavaslatáról a német jog újabb fejleményei tükrében*, Magyar Jog, 2005. 4. szám, 193.

⁴⁴ 2:42.§ (2) Az emberi méltóságot és az abból fakadó személyiségi jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. A személyiségi jogok e törvény védelme alatt állnak.

⁴⁵ 2:41.§ [Felróhatóságtól független szankciók].

állapítható meg, hogy az objektív személyiségvédelmi intézkedések alkalmazása független a jogsértő vétőképességétől, vétkességétől, felrőhatóságától.⁴⁶

Fentieket összegezve láthatjuk, hogy a nem vagyoni kártérítés az új Ptk. hatályba lépésével újraszabályozásra kerül. Az Mt. jelenleg még a nem tartalmazza a sérelemdíj kifejezést, de az új Ptk. hatályba lépésével párhuzamosan bekövetkező jogszabályváltozásokban már szerepelni fog az új Ptk-nak megfelelően.

III. A sérelemdíj szabályozása az új Ptk-ban a munkaviszony sajátosságainak tükrében

Az új Ptk. a Második könyv XI. címében tartalmazza a személyiségi jogokkal kapcsolatos szabályokat. Ennek keretében a 2:42.§-ban kimondja a személyiségi jogok általános védelmének kötelezettségét, amely azon az elven alapul, hogy a személyiségi jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani.

A 2:43.§ nevesíti a személyiségi jogokat. Eszerint a személyiségi jogok sérelmét jelenti különösen

- a) az élet, a testi épség és az egészség megsértése;
- b) a személyes szabadság, a magánélet, a magánlakás megsértése;
- c) a személy hátrányos megkülönböztetése;
- d) a becsület és a jóhírnév megsértése;
- e) a magántitokhoz és a személyes adatok védelméhez való jog megsértése;
- f) a névviseléshez való jog megsértése;
- g) a képmáshoz és a hangfelvételhez való jog megsértése.

A felsorolásból jelen tanulmány fókuszában az a) pontban felsoroltak állnak, azonban elvileg nem elképzelhetetlen a munkaviszony keretében a többi terület megsértése sem.

A korábbiakhoz képest eltérően alakulnak a személyiségi jog megsértésének következményei is. Ezek közül megkülönböztethetünk objektív és szubjektív csoportokat. A 2:51.§ nevesíti a felrőhatóságtól független szankciókat, melyek önmagában a jogsértés ténye alapján eredményeznek hátrányt, így tehát a jogsértő személy tudatállapotát nem

---

⁴⁶ Petrik Ferenc (szerk.) *Az új Ptk. magyarázata I/VI.*, HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2013, 160.

szükséges vizsgálni. Az (1) bekezdésben felsorolt lehetőségek közül látható, hogy ezek zömmel nem vagyoni jellegű szankciókat jelentenek, tehát ha a sérelmet szenvedett e jogszabályhelyre alapítottan követeli a jogsértés megállapítását, akkor főszabály szerint a jogkövetkezményeknél nem a vagyoni jelleg fog dominálni.

A jelen tanulmányhoz kapcsolódó fontosabb jogintézmény a 2:52.§-ben szabályozott sérelemdíj. A törvény szerint „akit személyiségi jogában megsértének, sérelemdíjat követelhet az őt ért nem vagyoni sérelemért.”⁴⁷ Ebből következik, hogy a sérelemdíj megállapításának feltétele a személyiségi jog megsértése (jogellenesség) és a nem vagyoni sérelem.⁴⁸ A második bekezdés kimondja, hogy „sérelemdíj fizetésére kötelezés feltételeire - különösen a sérelemdíjra köteles személy meghatározására és a kimentés módjára - a kártérítési felelősség szabályait kell alkalmazni azzal, hogy a sérelemdíjra való jogosultságához a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkeztének bizonyítása nem szükséges.” Ebből következően a felelősség további feltételeként bizonyítandó a magatartás és a sérelem közötti okozati összefüggés, valamint a felróhatóság (az általános vétkességi felelősség szerint) vagy a fokozottan veszélyes tevékenység folytatására a vonatkozó szabályok szerint.⁴⁹

A 2:53.§ alapján ha a személyiséget ért jogsértés vagyoni kárt is okoz, akkor a károsult a jogellenesen okozott károkért való felelősség szabályai szerint követelheti a kárainak megtérítését.⁵⁰

Fontos újdonságként jelenik meg a törvényben, hogy szakít azon bírósági gyakorlattal,⁵¹ miszerint nem vagyoni kártérítést egy összegben vagy járadék formájában lehet megállapítani. Az új Ptk. egyértelműen kimondja, hogy a „A sérelemdíj mértékét a bíróság az eset körülményeire - különösen a jogsértés súlyára, ismétlődő jellegére, a felróhatóság mértékére, a jogsértésnek a sértettre és környezetére gyakorolt hatására - tekintettel, egy összegben határozza meg.”⁵²

A fentiek alapján a személyiséget ért sérelmek körében három területet különböztethetünk meg. Az első a testi változásokból eredő sérelem (2:43.§ a) pontja alapján), amely magában foglal minden olyan esetet, amikor a károsult fizikai állapotában, egészségében, rosszabbodás

---

⁴⁷ 2:52.§ (1) bekezdés

⁴⁸ Petrik: *Az új Ptk. magyarázata*, i.m. 164.

⁴⁹ Petrik: *Az új Ptk. magyarázata*, i.m. 165.

⁵⁰ Petrik: *Az új Ptk. magyarázata*, i.m. 167.

⁵¹ 19. sz. irányelv, 6. pont PEH 24-2., idézi: *Petrik: Az új Ptk. magyarázata*, i.m. 166.

⁵² 2:52.§ (3) bekezdés

vagy csökkenés következik be. A második esetkör a lelki változások (2:43.§ b)-g) pontja alapján), ami a személyiség „belső károsodását” jelenti. A harmadik csoport a külvilág és a károsult viszonyában következhet be, ami a károsult társadalmi elfogadottságát, megítélését befolyásolhatja. Ez utóbbi változások miatti nem vagyoni kárigény nem jellemző a munkajogi perekben.

A munkaviszonyból eredő igények kapcsán álláspontunk szerint a leggyakoribb a testi változásokból eredő sérelem, és minimális mértékben, de jelen vannak a kártérítési ügyek kapcsán a munkáltató jogellenes intézkedéséből eredő kártérítések kapcsán azok is, amelyekben a munkavállalók a munkáltató (vélt vagy valós) jogellenes cselekményéből eredő pszichés következményeket kívánták nem vagyoni kárként érvényesíteni. Az elmúlt három évben a Kúria által meghozott ítéletek közül hat ilyenrel találkoztunk.⁵³

Felmerül a kérdés, hogy a sérelemdíj megjelenésével a korábbi ítéletekben nem vagyoni kárként megállapított összegek irányadóak lesznek-e? Ennek a megválaszolása kívül esik jelen tanulmány keretein, azonban néhány gondolatot fontosnak tartunk rögzíteni.

A sérelemdíj jellegét tekintve kárpótlás, elégtétel az elszenvedett nem vagyoni hátrányért.⁵⁴ Ebből eredően a jogsértés súlya, visszatérő jellege, hatása, illetőleg a károkozó magatartásának egyéb körülményei határozzák meg. A konkrétumok kimunkálását a bírói gyakorlatra hagyta a jogalkotó. Ezt áttekintve⁵⁵ vélelmezzük, hogy a megítélt összeg nagysága a jövőben érdemben nem fog változni, figyelemmel arra, hogy az ítékezés eddig is a károsult (és nem ritkán a károkozó) élethelyzetéből, vagyoni-jövedelmi viszonyából indult ki.

Egy fontos különbség azonban az Mt. módosítását követően is fennmarad. A Ptk. 2:52.§ (3) bekezdése alapján a bíróság a sérelemdíjat egy összegben határozza meg az eset összes körülményére tekintettel. Ezzel szemben az Mt. 173. § (1) szerint „kártérítésként járadékot is meg lehet állapítani. Rendszerint járadékot kell megállapítani, ha a kártérítés a munkavállaló vagy vele szemben tartásra jogosult hozzátartozója tartását vagy tartásának kiegészítését szolgálja.” Látható ebből, hogy az Mt.-

---

⁵³ Mfv.I.10.880/2009/4, Mfv.I.10.282/2007/3, Mfv.II.10.714/2009/5, Mfv.I.10.283/2012/5, Mfv.I.10.871/2010/5, Mfv.II.10.990/2010/4.

⁵⁴ Petrik: *Az új Ptk. magyarázata*, i.m. 166.

⁵⁵ Lásd bővebben: *Tálné Molnár Erika: A munkáltató kártérítési felelőssége*, Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 259-297.

ben a jelenlegi ítélkezésben kialakult szabályok e körben fennmaradnak, ami a munkavállalók számára jelentős előnnyel jár.

Az Mt. új szabályai szerint a kártérítés során a Ptk. szabályai alapján kell eljárni. Ennek megfelelően irányadó lesz a Ptk. 2:53.§, amely a kártérítési felelősséget szabályozza. A törvény szerint „aki személyiségi jogainak megsértéséből eredően kárt szenved, a jogellenesen okozott károkért való felelősség szabályai szerint követelheti a jogsértőtől kárának megtérítését.”

IV. A személyiségi jogok védelme a Munka Törvénykönyvében

Ezek a jogosultságok alapvetően mindkét felet megilletik a munkajogviszony során, azonban a jogviszony természetéből adódóan eltérő módon. Az mindenesetre alapelveként jelenik meg a munka törvénykönyve 9. § (1) bekezdésében, hogy az e törvény hatálya alá tartozók személyhez fűződő jogait tiszteletben kell tartani. Jelentősége ennek abban áll, hogy a személyhez fűződő jogok – amelyek magától értetődő módon a polgári jogból merítenek – a személyek legalapvetőbb jogaik közé tartoznak, amelyekben keresztül megvalósul mindannyiunk személyes integritása, kibontakozhat személyiségünk. Alapjait az emberi méltósághoz való korlátozhatatlan alapvető emberi – és alkotmányos – alapjogban találjuk.

E szabályok első csoportja⁵⁶ a munkavállaló oldaláról közelítenek a kérdéshez, az ő jogvédelmét helyezik előtérbe, és ebből vezethetők le az általános követelmények. E szerint ezek a jogok csak akkor korlátozhatók, ha a korlátozás a munkaviszony rendeltetésével közvetlenül összefüggő okból feltétlenül szükséges és a cél elérésével arányos. Ennek módjáról, feltételeiről és várható tartamáról azonban a munkavállalót előzetesen tájékoztatni kell. Érdemes megfigyelni, hogy a törvény egyik oldalról igen szabadon értelmezi a személyhez fűződő jogok tiszteletben tartását, hiszen aránytalanul széles körben engedi meg ezek csorbítását. Ráadásul a fentebb kifejtettekkel ellentétben itt még az írásbeliséget sem kívánja meg a jogszabály, vagyis a munkavállaló személyhez fűződő joga akár egy szóbeli utasítás formájában is korlátozható. Az 1992-es Munka Törvénykönyvében nem szerepeltek ilyen jellegű konkrét szabályok, azonban az elmúlt húsz év irányadó joggyakorlata⁵⁷

---

⁵⁶ Mt. 9-10. §.

⁵⁷ E vonatkozásban lásd például: EBH2005. 1237., EBH2000. 359., EBH2000. 249. és BH2001. 467.

rávilágított arra, hogy az ezirányú jogvédelem feltétlenül szükséges. Fontos, hogy a munkavállaló ilyen jellegű jogairól általános jelleggel előre nem mondhat le, bármiféle rendelkezés ezekkel is csak írásban érvényes. Ezek a normák kifejezetten a munkavállalókat megillető személyiségi jogok védelmét szolgálják, méghozzá azért, hogy kijelöljék a munkáltató mozgásterét e kérdésben.

Hozzá kell tenni, hogy ezek az általános szabályok – vagyis a személyhez fűződő jogok védelme – ilyen módon történő megfogalmazása az új Ptk. hatályba lépésével kikerül az Mt-ből, és a helyére az új 9. § (1) bekezdés értelmében egy Ptk-ra visszautaló rendelkezés kerül, amely átfogóan bár, de Mt-beli eltérést engedően szabályozza a személyiségi jogok védelmét a munkaviszonyban.⁵⁸

Ezen szabályok második csoportja⁵⁹ a munkavállaló személyes adatainak védelméről szól, amely szabályok már az 1992-es törvényben is komoly szerephez jutottak. Csak olyan nyilatkozat megtétele kérhető a munkavállalótól, amely a munkaviszony szempontjából lényeges és nem sérti személyhez fűződő jogait. Korlátozás alá esik a személyes adatok harmadik féllel való közlése, de ugyanígy fontos az is, hogy a munkáltató nem tárolhatja és kezelheti az ilyen adatokat korlátlanul és kizárólag saját belátása szerint. A főszabály alól természetesen van kivétel, méghozzá a statisztikai célú adatfelhasználás. Ezek az alapvető jogosultságok egyébiránt a munkáltató titoktartási kötelezettségeként is értékelhetők, amellyel a jogalkotó némileg egyensúlyba kívánja hozni ezt a kötelezettséget a munkavállalót terhelő széleskörű titoktartási kötelezettséggel.

Végül a személyes jogok védelmének harmadik csoportjáról⁶⁰ kell szólni, amely sajátos módon jelenik meg az Mt-ben. Ebben a körben gyakorlatilag a törvény a munkáltató ellenőrzési és beavatkozási jogáról szól, amely jelentősége az, hogy az ilyen jellegű cselekmények szükség-szerűen további korlátokat állítanak a munkáltató elé. Ezek természetesen összeférhetők a munkajogviszony céljával, hiszen a munkáltató el-

---

⁵⁸ E szabály szerint a munkavállaló és a munkáltató személyiségi jogainak védelmére, ha e törvény eltérően nem rendelkezik, a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 2:42-54. §-át kell alkalmazni azzal, hogy a Ptk. 2:52. § (2) és (3) bekezdése, valamint a 2:53 §-a alkalmazásakor e törvény kártérítési felelősségre vonatkozó szabályai az irányadók.

⁵⁹ Mt. 10. §.

⁶⁰ Mt. 11. § és ehhez kötődően Mt. 8. § (2) bekezdés.

ellenőrzési jogosultsága nélkül okafogyottá válna utasítási joga is⁶¹, vagyis gyakorlatilag nem beszélhetnénk munkáltatói jogköréről annak valós jelentésértelme mentén. A munkavállalót csak a munkaviszonnal összefüggő magatartása körében lehet ellenőrizni, ami – és annak eszközei és módszerei sem – nem járhat a munkavállaló emberi méltóságához való jogának sérelmével, illetőleg magánéletének ellenőrzése teljes körű tilalom alá esik. Némi ellentmondás fedezhető fel jelen szabály és az Mt. 8. § (2) bekezdése között, ugyanis a munkaidőn túli magatartás lehetséges korlátozásának esetköre gyakran egybeesik a magánélet, a szabadidő ellenőrzésének neuralgikus kérdésével.⁶² Az ellenőrzési jogosultság azért kerül ilyen korlátok közé, mert az ezen túlterjeszkedő ellenőrzés már biztosan személyiségi jogot sért. Figyelemre méltó az emberi méltósághoz való jog és a magánélet védelme mint abszolút korlát megfogalmazása, melyek természetesen alapvető emberi jogi jellegüknél fogva nem korlátozhatók. A munkajogviszony rendeltetésével összhangban azonban a munkavállaló minden további nélkül ellenőrizhető a munkaszerződés és a törvény keretei között. A munkáltató köteles azokról a technikai eszközökről is előzetesen tájékoztatni a munkavállalót, amelyekkel az ellenőrzést végzi – például a munkavégzés helyén kamerával felszerelt helyiségben dolgozó munkavállaló ellenőrzése nyilvánvaló módon így valósul meg –, ezzel kívánja a jogszabály megakadályozni a „lehallgatásokat”, titkos megfigyeléseket, amelyek kimenete a későbbiekben például felmondási vagy szankcionálási indokként szolgálhatnak.

---

⁶¹ Gyulavári Tamás (szerk.): *Munkajog*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2012, 255-260..

⁶² Az Mt. 8. § (2) bekezdése értelmében a munkavállaló munkaidején túl sem tanúsíthat olyan magatartást, amely – különösen munkakörének jellege, a munkáltató szervezetében elfoglalt helye alapján – közvetlenül és ténylegesen alkalmas munkáltatója jó hírnevének, jogos gazdasági érdekének vagy a munkaviszony céljának veszélyeztetésére. A munkavállaló magatartása ilyen módon korlátozható, de csak a személyiségi jogok védelme körében említett esetben és módon (9. § (2) bekezdés szerint), azonban az ilyen korlátozásról a munkavállalót előzetesen, írásban szükséges értesíteni. Látni kell, hogy ez a szabály új az Mt.-ben, viszont a munkáltató széleskörű utasítási és ellenőrzési joga nyomán a bírósági gyakorlat eddig sem zárkózott el az effajta értelmezéstől. Mindenestre érdekes, hogy a félegyenlőség irányába elmozdítani kívánt munkajogi szabályokkal nem teljes mértékben összeférhető ez a deklaráltan aránytalan és önkényre alapozott korlátozás.

V. A nem vagyoni kár megjelenése a munkajogi tárgyú ítéletekben

Mint ahogyan arra már korábban utaltunk, a 34/1992. (VI. 1.) AB határozat a nem vagyoni kárral összefüggésben részben megsemmisítette az Mt. rendelkezéseit, így annyi kitétel maradt a törvényben, hogy a munkáltató köteles a munkavállaló nem vagyoni kárát is megtéríteni. Ennek kapcsán megállapítható, hogy mind a polgári, mind pedig a munkaügyi bíróságok ugyanazokkal a problémákkal szembesülnek, mely az utóbbiaknál annyiban módosul, hogy az Mt. szerinti felelősségi szabályok alkalmazandóak. Ez azonban lényeges különbséget nem jelent álláspontunk szerint tekintettel arra, hogy a nem vagyoni kártérítés kapcsán a legnehezebb pont a kártérítés mértékének meghatározása, mely során a bíróságoknak körültekintő mérlegelés után kell állást foglalniuk.⁶³

A munkaügyi ítélekezéshez kapcsolódóan szükséges utalni az MK 30. számú állásfoglalására, amely nevesíti azoknak a károknak a körét, ahol a munkáltató felelősségét különösen lényeges megerősíteni. Ezek a munkavállaló élete, testi épsége és egészsége. Mindezek mellett a munkajogi kártérítésnél szükségképpen fogalmi elem a jogviszony fennállta, tehát az, hogy a felek között munkaviszony legyen, hiszen ennek hiányában az Mt. rendelkezései nem alkalmazhatóak, azaz ha a jogsérelem a munkaviszony fennállása után következett be, a jogosult a polgári jog szabályai szerint léphet fel igényrel.

Mint ahogyan a későbbiekben látni fogjuk, a munkaügyi perekben a nem vagyoni kár némiképp eltérő bírói megítélés alá esik. Abban párhuzamot vonhatunk az általános polgári jogi ítéletekkel, hogy a munkavállaló balesete, testi károsodása megalapozza a nem vagyoni kár iránti igényt. Ugyanakkor a munkajogi ítéletekben a személyiséget ért sérüléseket szűkebben értelmezi a bíróság, így például a vizsgált időszakban nem találkoztam olyan ítélettel, amely például jogellenes elbocsátásból eredő nem vagyoni kárt rendezett volna, annak ellenére, hogy a bírói gyakorlatban ez elvileg nem példátlan.⁶⁴ Ebből az adatból azt vélelmezem, hogy a munkavállalók tipikusan a munkahelyi baleset vagy egészségromlás miatt fordulnak nem vagyoni kár iránti igényrel a bíróságok-

---

⁶³ Nádas György: *A munkabalesetekkel kapcsolatos kárfelelősség problematikája*, Studia Iurisprudentiae Doctorandorum Miskolciensium, kiadja: Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2004. 4/2, 22.

⁶⁴ Pl. EBH 2002/790, Mfv.I.10.711/2006/4.

hoz, és az egyéb károk (pl. munkáltató megalázó bánásmódja, stressz, stb.) kisebb arányban jelennek meg.

VI. A sérelemdíj lehetséges szerepe a személyiségi jogok védelme körében az Mt-ben

A jelenleg hatályos Mt. nem tartalmazza a nem vagyoni kártérítés fogalmát, sőt az 1992-es Mt-vel ellentétben a kárfelelősségi szabályok körében még csak utalást sem tesz arra, hogy a munkáltató köteles megtéríteni a munkavállaló azon kárát, ami a károkozás következtében nem vagyoniában, hanem személyiségében érte őt (nem vagyoni kár). Így első olvasatban nem teljesen világos, hogy a jogalkotói szándék arra irányult-e, hogy a munkaviszonyok körében a nem vagyoni kár ne tartozzon a megtérítendő károk közé, de a törvényjavaslat miniszteri indokolásából kiolvasható⁶⁵, hogy mivel az Mt. utal a Ptk-ra e tekintetben is, így a Ptk. 355. § (4) bekezdése alapján a károsult oldalán jelentkező nem vagyoni hátrányt is kompenzálni kell, vagyis a vagyoni kárhoz hasonlóan a károkozónak megtérítési kötelezettsége van e vonatkozásban is. Általában véve igaz, hogy a nem vagyoni kár megtérítésére is ugyanazok a szabályok vonatkoznak, de a vagyoni kárhoz képest annak természetéből adódóan természetesen lehetnek eltérések. A 355. § (1) bekezdés pedig kimondja a főszabályt, miszerint amennyiben az eredeti állapot helyreállítása – in integrum restitutio – nem lehetséges, vagy a károsult alapos okból nem kívánja ezt, a károkozás következményeinek elhárítása céljából a károkozó köteles a vagyoni és a nem vagyoni kárt egyaránt megtéríteni.

Ilyen módon tehát a kárfelelősség polgári jogban bevett dogmatikájának megfelelően az Mt. – utalva a Ptk. XXXI. fejezetére – a kártérítési jogon belül a kár egyik formájaként rendelkezik a nem vagyoni kárról. Ezzel szemben az új Ptk. nyomán bekövetkező módosulás a személyiségi jogok megsértése esetére rendeli alkalmazni az új Ptk. vonatkozó szabályait, ezzel lényegében alapelvi szintre emelve a személyiségi jogban bekövetkező kár megtérítésére vonatkozó kötelezettséget, ami álláspontunk szerint abban az esetben, ha a jövőbeli jogalkalmazás során is kellő hangsúlyt kap majd ez a megközelítés, akkor mindenképpen elősegíti a személyiségi jogok hatékonyabb védelmét, aminek a munkajogvi-

---

⁶⁵ T/4786. számú törvényjavaslat a Munka Törvénykönyvéről miniszteri indokolása, 177. §.

szonyban megítélésünk szerint kiemelt jelentősége van.⁶⁶ Dogmatikailag mindenképpen figyelemre méltó ez a megoldás, mert bár az új Ptk. alkalmazni rendeli a kártérítési felelősség általános szabályait, mégis felmerülhet kérdésként, hogy mennyiben célszerű a nem vagyoni kártérítés sajátos jogintézményét kvázi kiemelni a kártérítési jogból, és előtérbe helyezni annak funkcióját, kevésbé hangsúlyozva annak klasszikus értelemben vett kártérítési jellegét.

Összefüggésben az Mt. személyiségvédelmi szabályaival ki kell emelni, hogy a bírói gyakorlat az esetek jelentős részében nem vizsgálja kellően alaposan a nem vagyoni kár bekövetkezését, mértékét, illetve ebből eredően a kártérítés összegénél sem mérlegel kellő körültekintéssel. Ebből a szempontból álláspontunk szerint helyes szorosabb kapcsolatot teremteni a személyiségi jogok védelmével, hiszen így gyakorlatilag konkrét törvényi tényállás alapján kötelezhető a károkozó a nem vagyoni kár megtérítésére. Ugyanakkor azt is látni kell, hogy a nem vagyoni kár sajátos, gyakran nehezen megítélhető jogi jellege miatt eleve nehéz helyzetben van a jogalkalmazó akkor, amikor „helyesen”, de legalábbis méltányosan kíván ítélni egy ilyen esetben. Mindehhez azt is szükséges hozzátenni, hogy a személyiségi jogok védelme az Mt-ben – és ebben a módosuló szabályok jelenthetnek iránymutatást – sajátos módon általános és különös védelmi körre oszthatók, ugyanis az új Ptk. vonatkozó részének alkalmazása mellett az Mt. 9. §-ának további szabályai olyan normákat tartalmaznak, melyek kifejezetten a munkaviszony korábban már említett sajátosságaiból következnek. Vagyis akár a személyiségi jogok általános megsértését, akár a kifejezetten munkajogi tartalmú eseteket vesszük alapul – gondoljunk például a személyiségi jogok túlzott mértékű önkényes korlátozására – mindenképpen előremutató a jogalkotó részéről az, hogy a jogkövetkezményeket egységesen kívánja rendezni, biztosítva ezzel, hogy a nem vagyoni kár – részben továbbra is a bírói mérlegelés keretei között – megtérítésre kerüljön.

Fontos megjegyezni, hogy az új szabályok egységesebb szemléletet, megközelítést is hozhatnak a személyiségi jogok munkajogi védelmének területére, ugyanis bár általában véve igaz, hogy a személyiség védelme alapvetően a munkavállalót illeti meg hangsúlyosabban, mégis, mivel az Mt. valójában egységesen rendeli alkalmazni az új Ptk. szabályait munkáltatóra és munkavállalóra egyaránt, ezért ez a jogi konstrukció is előmozdíthatja a jogszabály azon célját, mely szerint a munkavi-

---

⁶⁶ Gyulavári (szerk.) *i.m.* 85-88.

szonyban törekedni kell arra, hogy a felek jogállása ha nem is egyenlő, de legalábbis egymáshoz közelítő legyen. Mindennek természetesen komoly szerepe van a gazdasági és szociális érdekek védelme során, és e vonatkozásban is ki kell emelni, hogy a jogalkotói szándék szerint a nem vagyoni kártérítés szabályai egységesebbé, hatékonyabbakká, sőt a sérelemdíj kapcsán akár egyszerűbbekké is válhatnak hosszú távon.

VII. Záró gondolatok – a sérelemdíj várható hatásai a munkajogban

A fentebb kifejtettek alapján álláspontunk szerint a sérelemdíj alkalmazásának a munkaügyi tárgyú ítélkezési gyakorlatra jelentős hatása lehet, tekintettel elsődlegesen a megváltozott fogalmi rendszerre és szemléletmódra. Ugyanakkor hangsúlyozzuk, hogy pusztán a szabályozás és annak indokainak vizsgálata nem elegendő a felmerült kérdések megválaszolására, hiszen a magyar bírói gyakorlatra komoly feladat vár e tekintetben is. Látszik ugyanis a joggyakorlatból, hogy a nem vagyoni kártérítés intézménye – annak aktuális szabályozási metodikájától függetlenül – igazán a gyakorlatban élő jogintézmény, és e tétel előnyei és hátrányai egyaránt megjelennek az ilyen tárgyú ítéletekben. Így fontos megállapítani, hogy a bíróságok alapvetően rugalmasan kezelik a nem vagyoni kártérítéssel kapcsolatos jogkérdéseket, ami sok esetben a keletkezett kár tényleges megállapításához, illetve a megfelelő mértékű kártérítés megítéléséhez vezet. Azonban az a jelenség sem ismeretlen, hogy az ítélkező bíróságok a nem vagyoni kár sajátos jogi jellege miatt nehezen boldogulnak annak megállapításával, az összecszerúséggel kapcsolatban pedig ez még inkább így van. Így véleményünk szerint, bár az Mt. szabályai az új Ptk-ra tekintettel különös módon át fognak alakulni e tekintetben, mégis úgy ítéljük meg, hogy a helyes és evolutív jogértelmezés eredménye hosszú távon egy szilárd alapokon nyugvó, de kellően rugalmas nem vagyoni kártérítéssel kapcsolatos jogértelmezés lesz, amelynek elsődleges funkciója a sérelemdíjon keresztül az lesz, hogy a károsult személy oldaláról szemlélve a kérdést hatékony jogvédelmet biztosítson. Végezetül pedig arra hívjuk fel a figyelmet, hogy a polgári jogi szabályok kellően letisztult és egységes volta megkönnyítheti a munkaügyekben ítélkező bírák helyzetét, azonban nem szabad szem elől téveszteni továbbra sem azokat az alapvető differenciáló specifikumokat, amelyek a munkajogot elkülönítik a polgári jogtól, utalva elsősorban a munkajogi tárgyú szabályozás szociális funkciójára, illetőleg a még mindig markánsan jelen lévő dogmatikai különbségekre.